

- doradchyi tsentr «Pravova analityka». – 2017. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.rac.org.ua/uploads/content/371/files/climate-diplomacy.pdf> [in Ukrainian].
4. Klimkyn P. Ukrainiska dyplomatiia na perekhresti epokh (Ukrainian diplomacy at the crossroads of the epochs) // Dzerkalo tyzhnia, №1173, 16 hrudnia – 27 hrudnia, 2017. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: https://dt.ua/article/print/internal/ukrayinska-diplomatiya-na-perehresti-epoh-263587_.html [in Ukrainian].
  5. Protydiia hlobalnii zmini klimatu u konteksti Kiotskykh domovlenosti: ukrainskyi vymir (Avoiding Global Climate Change in the Context of Kyoto Agreements: Ukrainian Dimension) – K.: NISD, Natsekoinvestahentstvo Ukrainy, Fond tsilovykh ekolohichnykh investytsii, 2010. – 28 s. [in Ukrainian].
  6. About Climate Diplomacy [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.climate-diplomacy.org/about-climate-diplomacy>
  7. International environmental organization 350.org [Electronic resource]. – Mode of access : <https://350.org/>
  8. Introduction: The Challenges of 21st-Century Diplomacy // The Oxford Handbook of Modern Diplomacy. Edited by Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thakur – Oxford University Press, Oxford – 2013 – pp. 1–28. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199588862.001.0001/oxfordhb-9780199588862-e-1>
  9. The introduction to the book: Diamond L., McDonald J. Multi-Track Diplomacy: A System Approach to Peace. – Washington. – 1996. – 182 p. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://imtd.org/about/what-is-multi-track-diplomacy/>

Tykhomyrova Evgeniya. Features of Modern Climatic Diplomacy. The article states that today in the Ukrainian scientific discourse there are not enough scientific works in which the main aspects of the theory and practice of climatic diplomacy would be considered. Studies devoted to the consideration of climate change problems in political science, as presented by modern Western political science, are absent. The author analyzes the peculiarities of climate diplomacy that follows from the changes that have taken place in the world of modern diplomacy, in particular the growth of the number of participants in world affairs and types of subjects of international relations; change in the levels of engagement of diplomacy and diplomatic activity: from local, domestic, to bilateral, regional and global; the expansion of the area and the volume of objects of diplomacy; change of apparatus and external relations mechanisms and diplomat; change of modes, types and techniques of diplomacy.

The article states that states remain one of the main actors in climate diplomacy, although each of them has different meanings and has different negotiation strategies for the climate issue. Nonetheless, non-state actors play an important role in shaping and implementing a policy on topical issues: global banks, regional, international and supranational organizations, non-governmental organizations and even subnational government bodies, among them are becoming more and more active participants in the climate change architecture, but because of the subjects of climatic diplomacy. Participants in civil society have contributed to the multilateral solution of global problems, including climate change, and so they are our subjects to modern climatic diplomacy.

The author believes that one should take into account: climate diplomacy is carried out at different levels: from local to global; Now is the time to integrate environmental policy in general and, in particular, climate policy into classical foreign policy; Climatic diplomacy has absorbed virtually all the channels that provide modern diplomacy, turning into a toolkit for making collective decisions, finding compromises that satisfy all parties to negotiations on climate change.

Key words: diplomacy; climate change; climatic diplomacy; climatic environment; directions of modern diplomacy; subjects of climatic diplomacy.

Стаття надійшла до редколегії
23.04.2018 р.

УДК 327(470+571)

Олеся Фесик

Зовнішньополітичні інструменти «геостратегії реваншу» Російської Федерації

У публікації проаналізовано внутрішньополітичні передумови та зовнішньополітичний інструментарій, який використовувався Російською Федерацією задля відновлення геополітичного домінування в міжнародній системі. Сформована однополярна міжнародна система, й утрата статусу одного з центрів сили на міжнародній арені після розпаду СРСР не влаштувала російську політичну еліту. Тому нова команда на чолі з В. Путіним

від початку поставила перед собою мету докласти зусиль, аби система повернулася до багатополосності, та відновити втрачене геополітичне домінування. До внутрішньополітичних чинників, які спонукали до такої стратегії, ми віднесли розрізненість і нечітку суспільну ідентичність російського населення, надмірний патерналізм, перманентну суспільну депресію, національну нетерпимість, неоднорідність території та потребу населення в соціальній справедливості через агресивне й публічне задоволення імперських рефлексій. Ці чинники зумовлені розвитком економіки та формувалися під впливом інформаційною пропаганди, яка проводилася політичною елітою всередині країни. Обґрунтовано, що у своїй зовнішньополітичній діяльності РФ керується агресивним реалізмом, здійснюючи в зовнішній політиці стратегію гнучкого нападу з поєднанням інструментів «м'якої» та «твердої» сил залежно від регіону й інтересів, які переслідувала РФ; щодо цього міжнародна система повернулася до багатополарності.

Ключові слова: геополітика, зовнішня політика, геостратегія, РФ, «м'яка» сила, «тверда» сила, міжнародна система.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна міжнародна система постійно зазнає певних трансформацій. Одним із ключових акторів, які визначають напрями цих змін, є Російська Федерація. Ця держава має чимало особливостей. Передусім, вона є спадкоємицею колишнього СРСР та, незважаючи на демократичні процеси, які зароджувалися на початку 90-х років, їй усе ж удалося повернутися до авторитарної системи при збереженні демократичних інституцій. Цієї весни незмінним президентом Росії черговий раз обрано Володимира Путіна. Якщо розглядати геополітичні амбіції та дії на міжнародній арені РФ, то варто наголосити, що свої позиції ця країна розпочала відновлювати з приходом до влади саме цієї постаті. До безперечних здобутків В. Путіна належать активна зовнішньополітична діяльність, конструктивний діалог зі світовими лідерами, спроби відновити сфери впливу, популяризація російської мови, культури та спорту. І нині можна ствердно констатувати, що світова система знову повернулася до багатополарності з кількома центрами сили у світовій політиці, одним із яких є Російська Федерація. І, незважаючи на технологічну відсталість від провідних країни світу, як за показниками військово-промислового комплексу, так і за рівнем життя населення, науки, освіти, РФ удалось анексувати Крим й у такий спосіб вирішити питання дислокації свого Чорноморського військово-морського флоту, розпочати військовий конфлікт на Сході України, заморозити його й так заблокувати інтеграцію свого сусіда до НАТО. Культивуючи асиметричну взаємозалежність із сусідніми державами, країнами ЄС, Азії, Близького Сходу, РФ успішно просуває свої інтереси у всіх регіонах світу, окрім Південної Америки, що зумовлено радше географічними чинниками. Відтак **актуальність нашого дослідження** полягає в дослідженні зовнішньополітичної стратегії РФ та ефективності використання цією державою інструментів «м'якої» й «твердої» в умовах турбулентності сфери міжнародних відносин і процесу глобалізації.

Мета статті – охарактеризувати зовнішньополітичну стратегію РФ та окреслити комплекс інструментів використаних для її реалізації.

Ураховуючи мету роботи, потрібно виконати такі **завдання**:

- проаналізувати внутрішньополітичні передумови в РФ, які спонукали до певних зовнішньополітичних цілей, і сформулювати основні тези зовнішньої політики та позиціонування РФ на міжнародній арені;
- виокремити певні хронологічні етапи реалізації геостратегії;
- окреслити основні інструменти, які використовує РФ задля досягнення зовнішньополітичних цілей;
- спрогнозувати подальші дії РФ у сучасній міжнародній системі.

Зовнішньополітична діяльність будь-якої країни – це представлення національних інтересів на міжнародній арені, яка реалізовується через поєднання різного інструментарію з військової, економічної, дипломатичної, культурної, освітньої та інших сфер держави. Значний вплив на зміст зовнішньої політики здійснюється внутрішніми політичними та соціальними чинниками держави [9, с. 368]. У нашому випадку розглянемо втілення стратегії зовнішньої політики Російської Федерації, яка нині є одним із провідних акторів у міжнародній системі.

Геополітичне, економічне та ідеологічне протистояння між США, Західною Європою та СРСР, що тривало півстоліття й унаслідок якого відбувся розпад СРСР, а згодом і подальша роль РФ на геополітичній карті світу цікавили багатьох дослідників. Класичними є наукові розвідки Зб. Бжезинського, Г. Кіссінджера, Дж. Ная, К. Уолтса. Серед російських дослідників варто виокремити О. Дугіна, А. Богатурова, К. Гаджієва, М. Косолапова, М. Лебедєву, О. Панаріна, Д. Треніна, А. Уткіна,

Д. Фельдмана, М. Хрустальова, А. Циганкова, П. Циганкова. В Україні глибиною теоретичного розкриття проблематики відзначаються праці В. Горбуліна, Є. Камінського, В. Копійки, О. Коппель, Є. Макаренко, В. Манжолі, Г. Перепелиці, В. Розумюка, О. Кучмій, С.Ковальчук й ін. [9, с. 369].

На сучасному етапі зовнішньополітичну діяльність розглядають крізь призму використання «розумної» сили – комбінацію «м'якої» та «твердої» сил, залежно від ситуації, цілей, інтересів і політичної волі керівництва держави. До «твердої» сили ми відносимо військові та економічні важелі. Натомість основні канали реалізації політики «м'якої сили»: публічна дипломатія, зовнішня культурна політика (зовнішня культурна стратегія, культурна дипломатія, розвиток зовнішньої культурної політики), інформаційна політика (зокрема використання соціальних мереж й інших інноваційних медіа-ресурсів) [6, с. 121], міжнародна освітня політика, мережна гуманітарна взаємодія (високі гуманітарні технології, революції), застосування фінансово-економічних інструментів (робота із залучення інвестицій у країну, доступ до економічної інфраструктури країни-реципієнта), експорт продукції для мас (кінематограф, музика, шоубізнес) [5, с. 104].

Ресурсний арсенал «м'якої сили», за Г. Филімоновим, становлять висока культура (всесвітньо відома література, музика, театр); масова культура; економіка (стійка до криз економіка, інвестиційна привабливість, соціально відповідальний бізнес); рівень життя населення, тривалість життя, розмір соціальних виплат; статус країни як одного зі світових лідерів, високий авторитет глави держави на міжнародній арені; внутрішня політика країни (справедлива державна політика, дотримання прав людини, верховенство закону, забезпечення громадянських свобод); зовнішня політика країни (ефективність дотримання міжнародного права, урахування інтересів інших держав); діяльність діаспори; недержавні структури, які діють теж в інтересах країни за кордоном; наявність популярних ЗМІ, що мають високу аудиторію за кордоном; поширеність мови за кордоном; престиж освіти за рубежом; екологія; спортивні здобутки; передові технології; туризм; наявність програм співпраці з елітами інших держав (освітньої, військової, політичної, підприємницької, політичної, журналістської); прагнення країни впроваджувати стратегію «м'якої сили»; релігія; наявність програм, які б успадкували інші країни (консультанти, радники) [11, с. 136].

Цього року автор концепції «м'якої» та «розумної» сили Дж. Най опублікував статтю про загрози так званої «гострої сили» (*sharp power*). Започаткували термін Крістофер Уокер і Джесика Людвіг із Національного фонду на підтримку демократії (NED). Дослідники розуміють під «різкою силою» інформаційну війну, яку ведуть сучасні авторитарні держави, зокрема Китай і Росія, проти своїх ворогів. «Різка сила», – стверджує Джозеф Най, – це перекручування інформації та брехня в недружніх цілях [4].

Якщо проаналізувати використання сили держави в цілому, то варто наголосити, що практично завжди це комплекс, тобто «розумна» сила. Якщо розглядати військовий чинник як елемент «твердої сили», то він теж має «м'які» засоби. Наприклад, це гуманітарні місії, навчання військовослужбовців, участь у миротворчих операціях й ін. І лише безпосередня участь у збройних конфліктах є елементом «твердої» сили. Подібно до економічного чинника підкуп, шантаж, санкції – це «тверді» засоби впливу, натомість інвестиції відносимо до «м'яких». Фактично успішна геостратегія залежить від динаміки поєднання цього інструментарію, організації мережної структури всередині країни й за кордоном, через яку вони втілюються.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. У своїй книзі «Велика шахівниця» Зб. Бжезинський стверджував, що для РФ початку 90-х XIX ст. у геополітичному плані йдеться не про відновлення могутності, а радше – про існування. Оскільки, на думку науковця, без співробітництва з Європою Росія так і залишиться «порожньою» територією між європейськими країнами та Китаєм [1]. До головних чинників занепаду держави в 90-х рр. він відносив демографічну кризу, поліцентричну політичну систему, занепад в економіці. Власне, це так званий транзитивний період, який тривав до 2000 р. й у подальшому зумовив авторитаризм В. Путіна. 7 травня 2000 р. він став новообраним президентом РФ. Власне, це перший реалізований крок до підготовки «реваншу» на геополітичній карті світу з боку РФ, другий етап у хронології її повернення до числа одного з центрів впливу у світі, який тривав до 2007 р. Задля відновлення свого впливу на міжнародній арені нова команда, передусім, розпочала роботу з думкою громадськості та населення всередині країни й зупинила спроби здобути незалежність республіки всередині держави. Задля цього задіяно військові та економічні важелі, влада поступово концентрувалася навколо

президента, регіони все менше могли впливати на державну політику, ЗМІ поступово переходили під контроль наближених до очільника Кремля бізнесменів. Паралельно новий Президент РФ розпочав активну зовнішньополітичну діяльність: під час першого робочого візиту до Європи, зокрема Італії, глава російської держави запропонував створити спільно з НАТО системи протиракетної оборони в Європі; участь у засіданні Ради голів держав СНД, саміти країн «Шанхайської п'ятірки» та «вісімки» в Окінаві (Японія). У такий спосіб В. Путіну досить швидко вдалося посилити представництво РФ на міжнародній арені й сформуванню позитивне враження в міжнародній спільноті до його політики та прагнення консолідації зусиль із провідними гравцями проти глобальних викликів.

Ефект від таких дій дійсно був вражаючим, адже міжнародна система стала однополюсною, а РФ декларувала ліберальну позицію до Заходу в обмін на запевнення про те, що НАТО не розширюватиметься в Східному напрямку. Цей період можна схарактеризувати як час, коли РФ провадила стратегію реалізму захисту в зовнішній політиці. Водночас РФ вміло створювала підґрунття для подальшого протистояння на пострадянську просторі з країнами ЄС і США та й у світі загалом. Західні благодійні фонди активно сприяли поширенню демократичних прав та свобод через підтримку «кольорових революцій» у країнах пострадянського простору (Україні, Сербії, Грузії, Киргизії, Болгарії, Молдавії, Азербайджані, Вірменії, Узбекистані) та й дії опозиції в самій Росії. Зі свого боку, у 2005 р. уперше В. Путін під час виступу в Думі висловив жаль із приводу розпаду СРСР: «Розпад Радянського союзу був найбільшою геополітичною катастрофою століття. Десятки мільйонів наших співгромадян і співвітчизників опинилися за межами російської території». У подальшому саме захистом цих громадян РФ виправдовуватиме свої геополітичні амбіції. Досягнувши абсолютної влади всередині країни та підтримки населення через ЗМІ (а рейтинги підтримки від співгромадян В. Путіна завжди були надвисокі – близько 80 %), його команда розпочинає активно використовувати «м'який» і «твердий» інструментарій у відносинах із сусідніми державами: активно фінансуються російські культурні проекти, російський бізнес активно скуповує підприємства в колишніх радянських республіках, посилює свій вплив на енергетичному ринку в країнах ЄС. Фактично формує систему асиметричної економічної й енергетичної взаємозалежності, як згодом продемонструють накладені санкції на російський бізнес, – досить успішну.

Уперше РФ чітко заявила про свої наміри вплинути на міжнародну систему та трансформувати її в бік кількох центрів сили у 2007 р. під час Мюнхенської безпекової конференції. Це була фактично презентація нової зовнішньополітичної програми Російської Федерації. Ось лише деякі з цитат Президента РФ, які ілюструють тон й акценти російського послання: «США перейшли всі межі, ніхто тепер не може захиститися міжнародним правом», «глобальні дії США не врегулювали жодної проблеми», «влада, яку США беруть на себе, руйнує цю країну зсередини». Також акцентувалося на прихильності до багатопольярної моделі світоустрою, безальтернативності центральної ролі ООН, стійкості міжнародно-правової системи. Росія ще раз наголосила, що легітимність розширення НАТО вона, а тому й надалі протистоятиме інтеграції до нього нових держав, а також розміщенню на територіях колишнього Варшавського пакту нових військових баз. Одночасно з цим, дається зрозуміти, що Кремль «приймає бій» і готовий адекватно відповідати на дії США та НАТО з активним залученням вісі «Москва – Берлін – Париж». Переломним моментом у реалізації РФ власної геостратегії став військовий конфлікт із Грузією. Саме він засвідчив про неготовність західних інституцій та міжнародних безпекових організацій до вирішення конфліктів такого типу. У результаті Грузія втратила частину території, а РФ перейшла на новий рівень реалізації своїх геополітичних амбіцій – агресивного реалізму, адже Світове співтовариство так і не спромоглося притягнути РФ до відповідальності за цей збройний конфлікт. Також РФ розпочала активніше посилювати свій вплив на країни, колишнього СРСР. І першими стали такі держави, як Білорусь, Казахстан, Грузія та Україна [3].

Із початком війни в Україні й участі у війні в Сирії РФ перейшла до кінцевого етапу геополітичної стратегії, який сміливо можна назвати ревізіоністським, що триває й нині: міжнародна система в стані трансформації, роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів зведена до мінімуму, дотримання міжнародних прав та угод знівельовано. Незважаючи на різне ставлення ЄС, США до цих країн, тактика, яку використали РФ, фактично ґрунтується на економічному й енергетичному тискові та підкупі політичної еліти.

Що ж насправді забезпечило В. Путіну і його команді таку успішну зовнішньополітичну діяльність? На нашу думку, головні чинники цього полягають у суспільних передумовах у цій країні.

Якщо розглядати Російську Федерацію, то для її суспільства характерні розрізненість і нечітка суспільна ідентичність, надмірний патерналізм, перманентна суспільна депресія, стійка національна нетерпимість, деурбанізація, зростаючий запит на соціальну справедливість у формі агресивного й публічного задоволення імперських рефлексій. Сюди варто віднести й реформування силових структур РФ, їх соціальне забезпечення, популяризація здобутків у сфері культури й спорту [7, с. 190].

Керуючись у зовнішній політиці постулатами класичного реалізму, Російська Федерація більшою мірою використовувала інструментарій «твердої» сили за мережним принципом. Для країн ЄС та США й держав Азії це була подібна стратегія, яка ґрунтувалася на економічних, інформаційних і культурних чинниках з урахуванням певних особливостей. Натомість для держав, які в минулому входили до складу СРСР, – це агресивна стратегія з використанням шантажу, підкупу, санкцій, залученням до різних інтеграційних об'єднань як військового, так і економічного характеру. Найвагомим і водночас єдиним критичним чинником для РФ є ціна на енергоносії – природний газ та нафту [2]. Саме роль і місце в геостратегії РФ цього чинника ми розглянемо першим. Конкуренція на ринку енергоносіїв та бажання зберегти провідну роль у цій галузі є однією з першопричин активної участі РФ у сирійській компанії. Адже в історії існує багато прикладів, коли вищезазначені регіони відігравали центральну роль у зародженні та розповсюдженні основних світових енергетичних криз після Другої Світової війни, серед яких – націоналізація «Англо-іранської» нафтової компанії в 1951; Суецька криза 1956; Шестиденна війна 1967; арабське нафтове ембарго 1973; Іранська революція 1979; вторгнення Іраку в Кувейт у 1990 р. Названі нами енергетичні кризи опосередковували більш серйозні загальноекономічні світові кризи, а дестабілізація в регіоні сприяла зростанню цін на енергоносії [2].

Щодо військового чинника, то головним компонентом російського силового потенціалу, порівняно з конкурентним американському, є наявність другого у світі ядерного арсеналу, а також конвенціональних збройних сил регіонального масштабу [7, с. 174].

Ніякі зовнішньополітичні рішення та дії з участю РФ не відбуваються як без активної інформаційної підтримки національних російськомовних й англомовних ЗМІ, так і замовних публікацій у світових виданнях, ще одним напрямом є застосування інформаційно-комунікативних технологій. Зокрема, це соціальні мережі, через які РФ удалось ефективно поширювати чітко таргетовану за цільовою аудиторією інформацію й таким чином впливати на суспільну думку в багатьох країнах ЄС, США на результати референдумів і виборів. Якщо враховувати конфлікт в Україні та Сирії, то можна виділити кілька напрямів поширення інформації за цільовими групами: для населення в зоні конфлікту, для населення країни-агресора, населення держави, проти котрої вчиняють агресивні дії, але не в зоні конфлікту; міжнародне співтовариство. Російське МЗС досить успішно впроваджує постулати стратегії реалізму із запозичення певних елементів конструктивізму задля співпраці зі своїми колегами за кордоном. Аби відігравати значну роль у трансформації міжнародної системи, потрібні союзники та ефективна діяльність у міжнародних безпекових і гуманітарних організаціях (ООН, БОСЄ, Червоний Хрест й ін.).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для сучасної міжнародної поліцентричної міжнародної системи характерна не лише турбулентність, але й амбівалентність у союзах. Фактично класичні моделі відносин влади й суспільства зруйновано, лінійні відповіді асиметричним діям нових центрів сили, до яких ми відносимо й РФ, є неефективними. У своїй зовнішній політиці Росія тяжіє до поліцентричної міжнародної системи з домінуванням Азіатсько-Тихоокеанського регіону та керується трьома напрямками впливу: геополітики, геоeкономіки й геокультурному. У сфері геоeкономіки це енергетична сфера; інформаційний вплив; побудова мережевих альянсів із країнами-членами міжнародних миротворчих організацій. Одну з ключових ролей відіграє й мережева дипломатія, для якої властиве використання гнучких форм участі в міжнародних урядових і неурядових структурах. ООН росіяни відводять провідну роль у врегулюванні міжнародних конфліктів та суперечок, гуманітарних криз. Передумовою цього є право вето, яке РФ може легко застосовувати та блокувати прийняття рішень, що не відповідають її зовнішньополітичним інтересам чи цілям, а також у межах цієї організації теж формувати мережеві альянси з країнами-членами ООН. Ситуація з участю РФ у збройних конфліктах в Україні та в Сирії суттєво відрізняється. В. Путіну вдається одночасно апробувати дві технології. У випадку з Україною та іншими пострадянськими країнами формується певний пояс нестабільності. Якщо поблизу країн, яким удалося ввійти до складу НАТО та ЄС, це

демонстрація сили й залякування, то у випадку з Україною – збройне вторгнення асиметричного типу. Україна завжди була в пріоритеті зовнішньої політики РФ. Свідчення цього – довготривалий «м'який вплив» на нашу державу у всіх напрямках (культура, освіта, мова). Інструменти, що були використані в економіці та енергетиці, можна трактувати з позиції як «м'якої сили», так і «твердої». Більшість аналітиків і науковців схиляються до думки, що нинішній конфлікт на Сході України спричинений невдалою «м'якою» політикою РФ щодо України, але, на нашу думку, із точністю до навпаки. Якраз успішне використання «м'якого інструментарію» поряд із послідовною твердістю створили підґрунття для конфлікту.

Джерела та література

1. Асламова Д. Збигнев Бжезинский: Россия рискует превратиться в пустое пространство. *Комсомольская правда*. 2008. URL: <https://www.crimea.kp.ru/daily/24190.4/397290/>.
2. Aslamova D. Zby'gnev Bzhezy'nsky'j: Rossy'ya ry'skuet prevraty't'sya v pustoe prostranstvo. *Komsomol'skaya pravda*. 2008. Rezhym dostupu do resursu: URL: <https://www.crimea.kp.ru/daily/24190.4/397290/>.
3. Карабанова М. А. Экономический инструментарий внешней политики России: особенности и перспективы использования. *Общество: политика, экономика, право*. № 4. 2016. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskij-instrumentarij-vneshnej-politiki-rossii-osobennosti-i-perspektivy-ispolzovaniya>.
4. Karabanova M. A. Ekonomicheskij instrumentarij vneshnej polityky Rossyy: osobennosti y perspektivy uspolzovaniya. *Obshchestvo: polityka, ekonomika, pravo*. № 4. 2016. <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskij-instrumentarij-vneshnej-politiki-rossii-osobennosti-i-perspektivy-ispolzovaniya>.
5. Лоссовський І. Є. Зовнішньополітична стратегія Путіна як нова доктрина обмеженого суверенітету. Електронне видання Інституту міжнародних відносин «Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки». 2015. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2514/2244.
6. Lossovs'ky'j I. Ye. Zovnishn'opolity'chna strategiya Putina yak nova doktry'na obmezenogo suverenitetu. Elektronne vy'dannya Insty'tutu mizhnarodny'x vidnosy'n «Mizhnarodni vidnosy'ny'». *Seriya: Polity'chni nauky'»*. 2015. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2514/2244.
7. Марутян Р. «Різка сила» – нова тактика Китаю і Росії у інформаційному просторі. Інтернет-проект «Matrix-divergent». 2018. Режим доступу до ресурсу: <http://matrix-info.com/2018/03/07/rizka-syla-nova-taktyka-kytayu-i-rosiyi-u-informatsijnomu-prostorii/>.
8. Marutyanyan R. «Rizka sy'la» – nova takty'ka Ky'tayu i Rosiyi u informacijnomu prostori. Internet-proekt «Matrix-divergent». 2018. URL: <http://matrix-info.com/2018/03/07/rizka-syla-nova-taktyka-kytayu-i-rosiyi-u-informatsijnomu-prostorii/>.
9. Гетьманчук А., Єнін Є., Зарембо К. та ін «М'яка сила» України в регіоні: інструмент ефективної зовнішньої політики. Київ: [б. в.], 2011. 111 с.
10. «M'ya'ka sy'la» Ukrayiny' v regioni: instrument efekty'vnoyi zovnishn'oyi polity'ky' / [A. Get'manchuk, Ye. Yenin, K. Zarembo ta in.]. Kyiv: [b. v.], 2011. 111 s.
11. Ожеван М. А. Основні напрями зовнішніх інформаційно-маніпулятивних впливів на суспільні трансформації в Україні: засоби протидії. *Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. щокв. зб.* Київ: НІСД, 2011. № 3 (20). С. 118–126.
12. Ozhevan M. A. Osnovni napryamy' zovnishnix informacijno-manipulyaty'vny'x vply'viv na suspil'ni transformaciyi v Ukrayini: zasoby' proty'diyi. *Strategichni priory'tety'»: nauk.-analit. shhokv. zb.* Kyiv: NISD, 2011. № 3 (20). S. 118–126.
13. Світова гібридна війна: український фронт: монографія/за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496.
14. Svitova gibry'dna vijna: ukrajins'ky'j front: monografiya / za zag. red. V. P. Gorbulina. Kyiv: NISD. 2017. 496.
15. Стратегія національної безпеки Російської Федерації до 2020 года. URL: <http://kremlin.ru/supplement/424>.
16. Strategy'ya nacy'onal'noj bezopasnosti' Rossy'jskoj Federacy'yu' do 2020 goda. *Ofy'cy'al'nyj sajt Prezy'denta Rossy'yu'*. 2009. URL: <http://kremlin.ru/supplement/424>.
17. Седляр Ю. Інструменти зовнішньої політики держави у контексті системних змін міжнародних відносин. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. Київ, Миколаїв: Вид-во. «Український центр політичного менеджменту», 2009. Вип. 16. 368–376 с.
18. Sedlyar Yu. Instrumenty' zovnishn'oyi polity'ky' derzhavy' u konteksti sy'stemny'x zmin mizhnarodny'x vidnosy'n. *Suchasna ukrajins'ka polity'ka. Polity'ky' i politology' pro neyi*. Ky'yiv, My'kolayiv: Vy'd-vo. «Ukrayins'ky'j centr polity'chnogo menedzhmentu», 2009. Vy'p. 16. 368–376 s.
19. Тимофеев И. Н. Тезисы по внешней политике и позиционированию России в мире (2017–2024 гг.). *Внешняя политика и безопасность*. 2017. URL: <https://www.csr.ru/issledovaniya/tezisy-po-vneshnej-politike-i-pozitsionirovaniyu-rossii-v-mire/>.

20. Ту'мofeev Y'. N. Tezy'sы po vneshnej poly'ty'ke y' pozy'cy'ony'rovany'yu Rossy'y' v my're (2017–2024 gg.). *Vneshnyaya poly'ty'ka y' bezopasnost'*. 2017. Rezhym dostupu do resursu: <https://www.csr.ru/issledovaniya/tezisy-po-vneshnej-politike-i-pozitsionirovaniyu-rossii-v-mire/>.
21. Филимонов Г. Культурно-информационные механизмы внешней политики США. Истоки и новая реальность : [монография]. Москва: РУДН, 2012. 408 с.
22. Fy'ly'monov G. Kul'turno-y'nformacy'onnye mekhanizmy vneshnej poly'ty'ky' SShA. Y'stoky' y' novaya real'nost: [monografy'ya]. – Moskwa: RUDN, 2012. 408 s.

Fesyk Olesya. Foreign Policy Tools of «Revolutionary Geo-Strategy» of Russian Federation. This article deals with the analysis of domestic political background and foreign policy tools used by the Russian Federation to restore geopolitical domination within the international system. The emerging unipolar international system and the loss of the status of one of the centers of power in the international arena after the collapse of the USSR did not meet the aims of the Russian political elite. Therefore, a new team headed by V. Putin initially set itself the goal to return the system to multipolarity to restore lost geopolitical domination.

To internal political factors that led to such a strategy, we attributed the fragmented and vague social identity of the Russian population, excessive paternalism, permanent social depression, national intolerance, national heterogeneity of the territory, and the need of the population of social justice through the aggressive and public satisfaction of imperial reflections. These factors were due to the development of the economy and were formed under the influence of information propaganda conducted by the political elite within the country. It is substantiated that in its foreign political activity, the Russian Federation is guided by aggressive realism, implementing in foreign policy a strategy of flexible attack with a combination of «soft» and «hard» forces depending on the region and interests pursued by the Russian Federation towards which the international system returned to multipolarity.

Key words: geopolitics, foreign policy, geo-strategy, «soft power», «hard power».

Стаття надійшла до редколегії
23.04.2018 р.

УДК 327(669.1:689.1)

Martha Slowly Shimuleni

Southern Africa States' Foreign Policy: the Case of Namibia and Zimbabwe

Foreign policy articulates and gears the process of pursuit of national interests. The research aims at looking into the diverse foreign policies of various states in the Southern region of Africa. It brings out the nature of Namibia and Zimbabwe interaction with other countries in Europe, America, Asia (China in particular) and even other African countries through what is being induced in their respective foreign policy agenda. African countries, belonging to the «global south» are characterized with under development due to long experience of war which renders them dependent on the «core» or «global north» for co-operation and interaction. A country's foreign policy is peculiar to it, as it represents the interests of a country which is usually distinctive in nature.

It is safe to say that foreign policy can be likened to an organizational set of objectives. Basically, an organizational set of objectives entails the processes of goal attainment. Based on this, foreign policy is an agenda that enlists national interests, and ways to attaining them. It is noteworthy that Zimbabwe and Namibia hold strong ties with their colonial masters. Both countries have strong foreign relations with the country that colonized them far more than with other countries. Zimbabwe has got strong ties with Britain and Namibia has got strong ties with Germany. Over the years, the efficiency of Zimbabwe and Namibia foreign policy has been undermined by conflict.

The study reveals the development in Namibia and Zimbabwe is attributed to their relations with other countries of the world. Mainly, in the areas of finding market for locally made products and in the aspects of attracting foreign investors. A major issue that jets itself into the foreign policy agenda of both of these countries is the issue of security both domestically and internationally. However, the reason is no foreign policy can be successful in area of chaos, unrest and hunger. A potent foreign policy is that which is flexible, versatile and serves the interest of all, the formulation of policies based on these criteria will ensure efficiency and ultimately development.

Key words: foreign policy, sovereignty, national interests, Southern African states, Zimbabwe's foreign relations, Namibia's foreign relations.